Svenska elevers drogvanor

Siri Thor; siri.thor@can.se

Trender, problem och självskattad hälsa.

C.A.N CENTRALFÖRBUNDET FÖR ALKOHOL- OCH NARKOTIKAUPPLYSNING

- Trender i ANT i Sverige
- Jämförelse med ungdomar i Europa
- Självrapporterade alkoholrelaterade problem
- Tillgänglighet av ANT
- Ungdomars attityder till risk med ANT
- Självskattad hälsa

Skolelevers drogvanor

- Riksrepresentativ urvalsundersökning av skolelever

- I årskurs 9 sedan 1971
  – världens längsta tidsserie på området

- I gymnasiet sedan 2004

- 2016 deltog ca
  4800 i åk 9. Bortfall; 20%
  4100 i gymnasiet. Bortfall; 19%

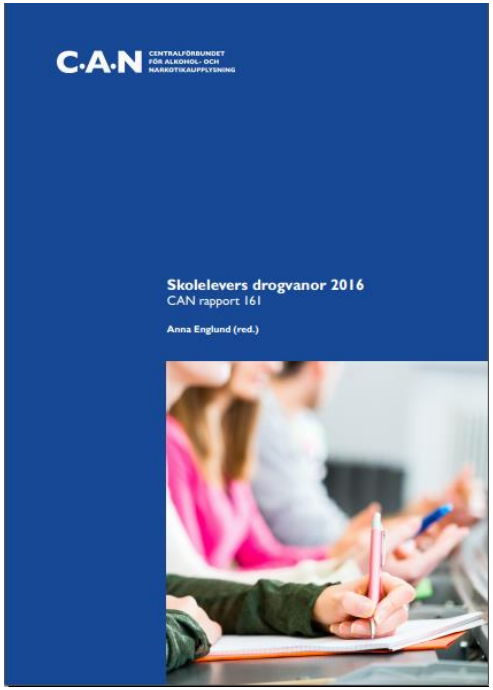

Alkohol

- Hur många har druckit alkohol någon gång senaste året?

- Ökar eller minskar mängden konsumerad alkohol ?

- Hur stor andel intensivkonsumerar (berusningsdricker) regelbundet?

- Europajämförelse

Andelen alkoholkonsumenter i årskurs 9 och gymnasiets år 2. 1971–2016.

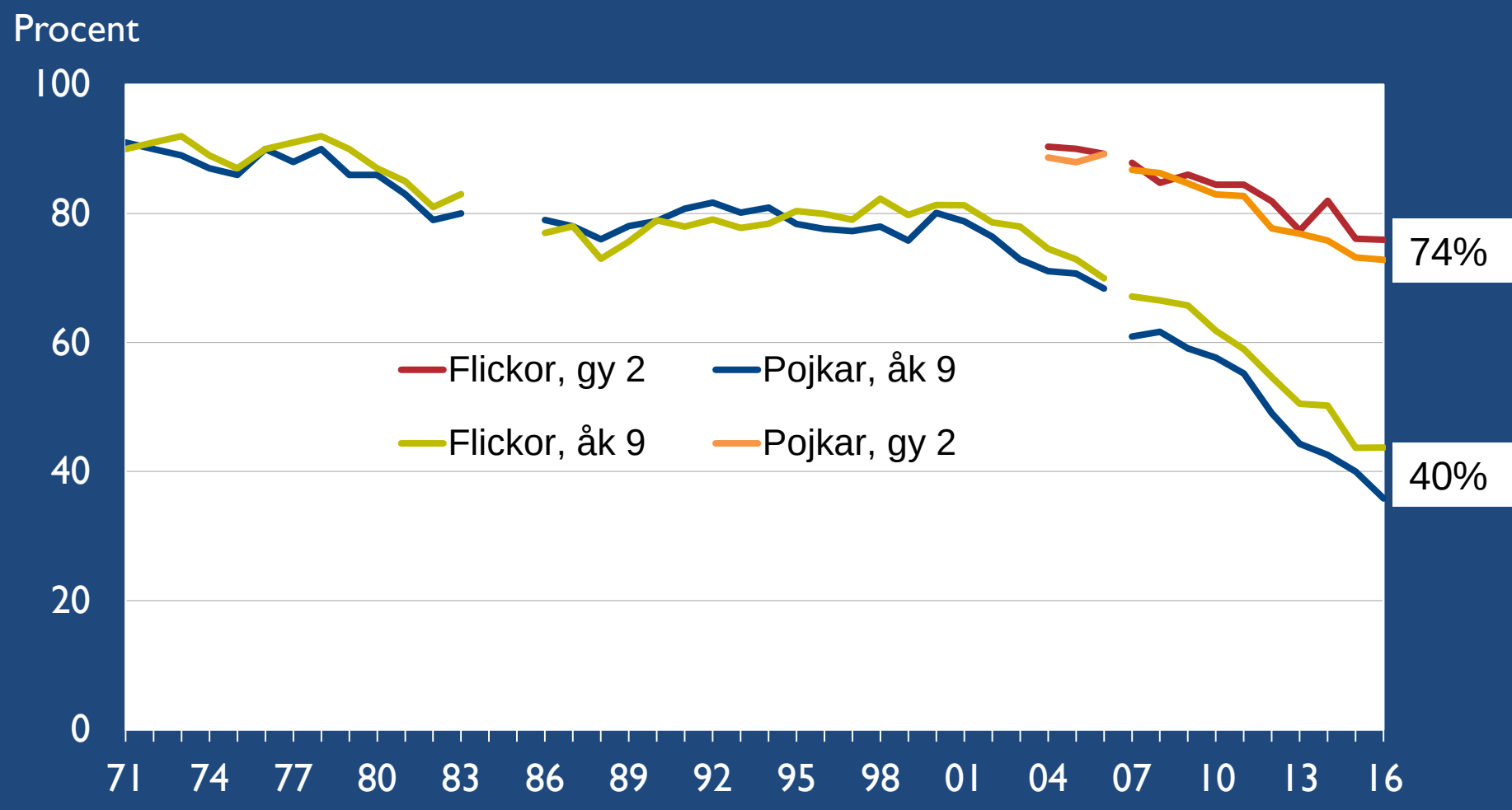

Källa: CAN

Beräknad genomsnittlig årskonsumtion i liter ren alkohol (100 %). 1990–2016.

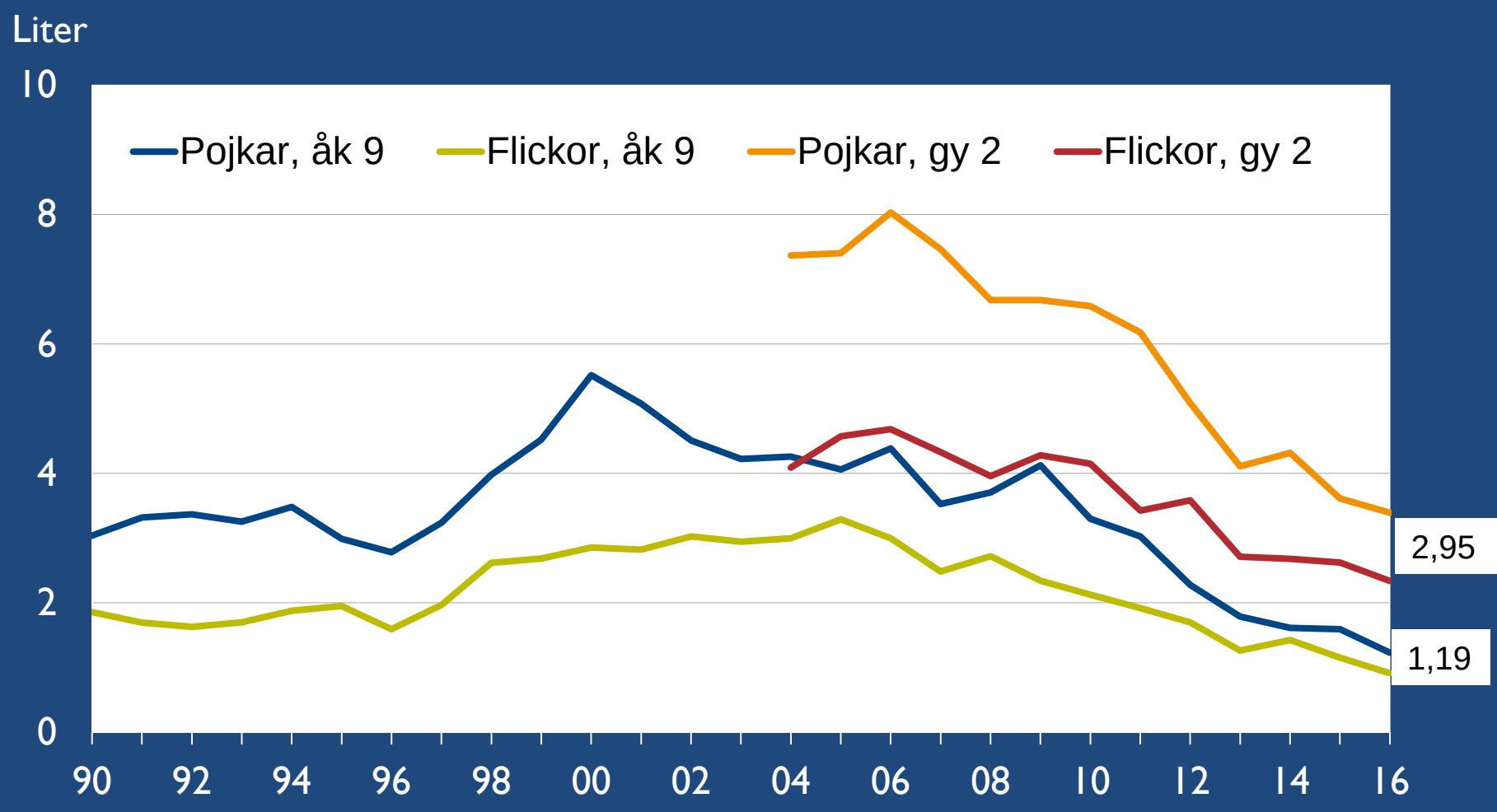

Källa: CAN

Andelen som intensivkonsumerar någon gång i månaden eller oftare. 1986–2016.

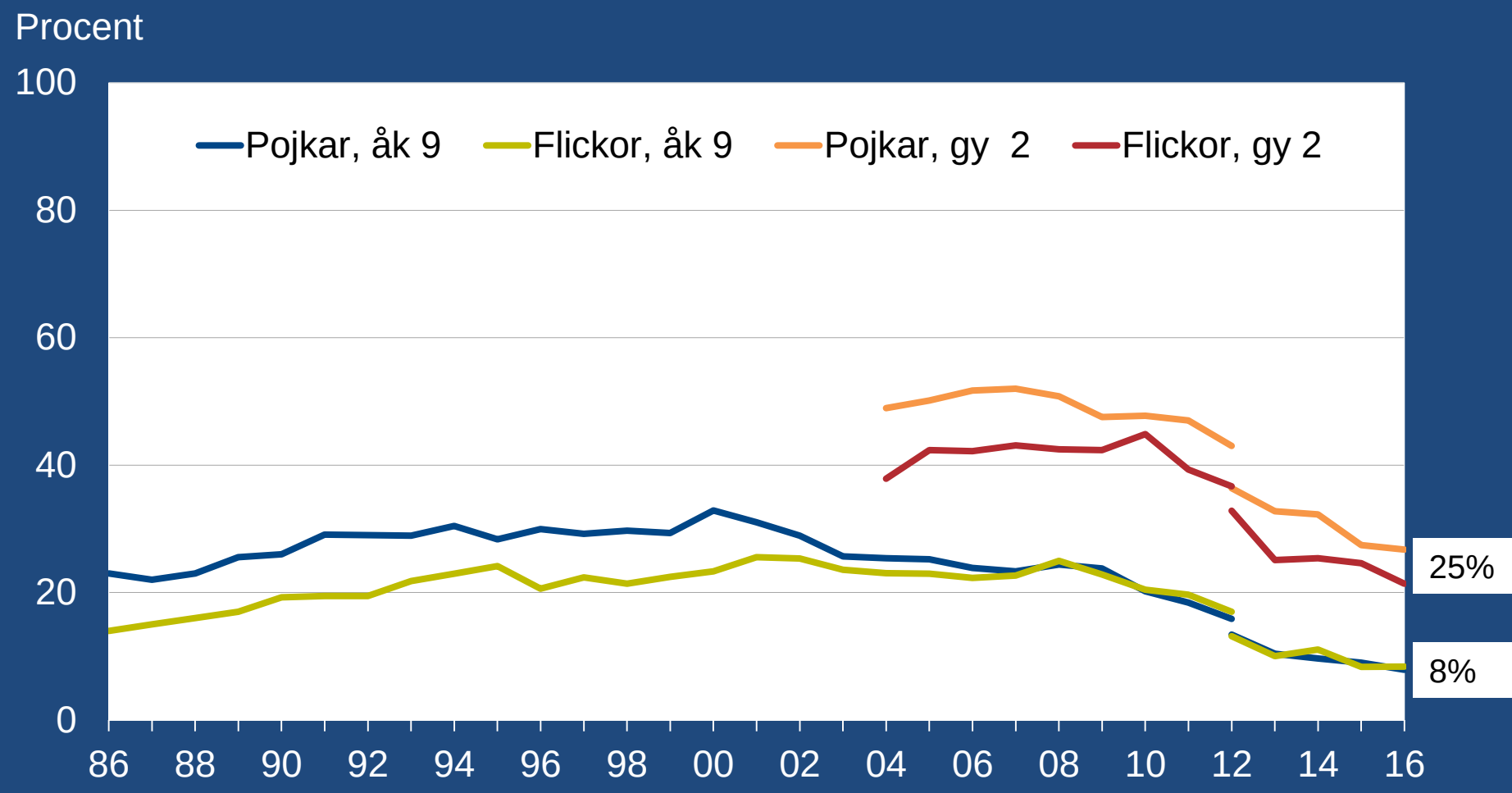

Källa: CAN

ESPAD – lite bakgrund

- Syfte: Samla in jämförbara data för att följa drogvanor i och mellan Europeiska länder
- Årskurs 9 (15-16 år)
- Sex datainsamlingar 1995-2015
- 96 046 elever från 35 länder

Länder som deltagit i minst en ESPAD-datainsamling 1995-2015.

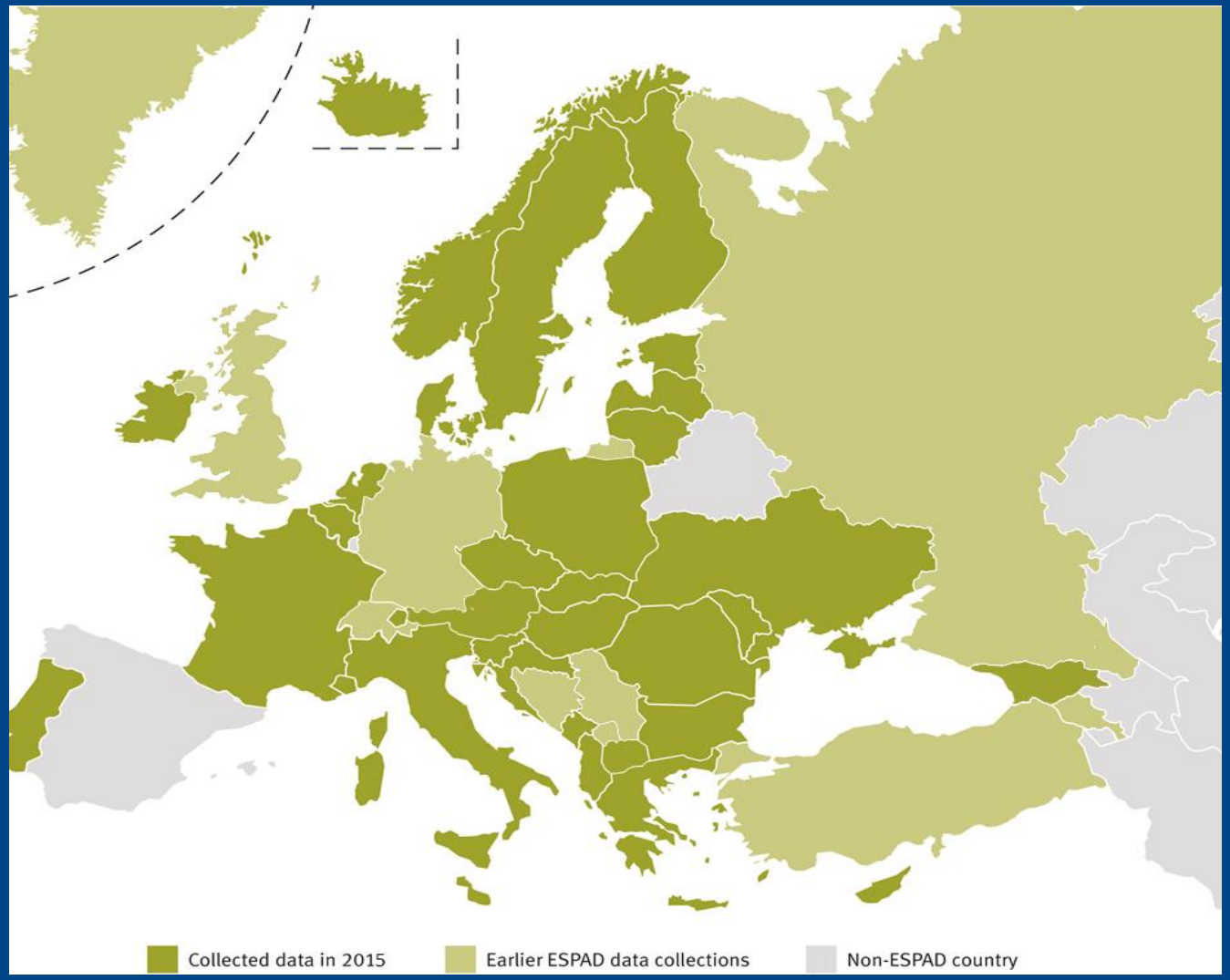

ESPAD - The European School Survey Project on Alcohol and Other Drugs

C·A·N

ESPAD

Alkoholvanor bland svenska elever resp. ESPAD-elever. 2015.

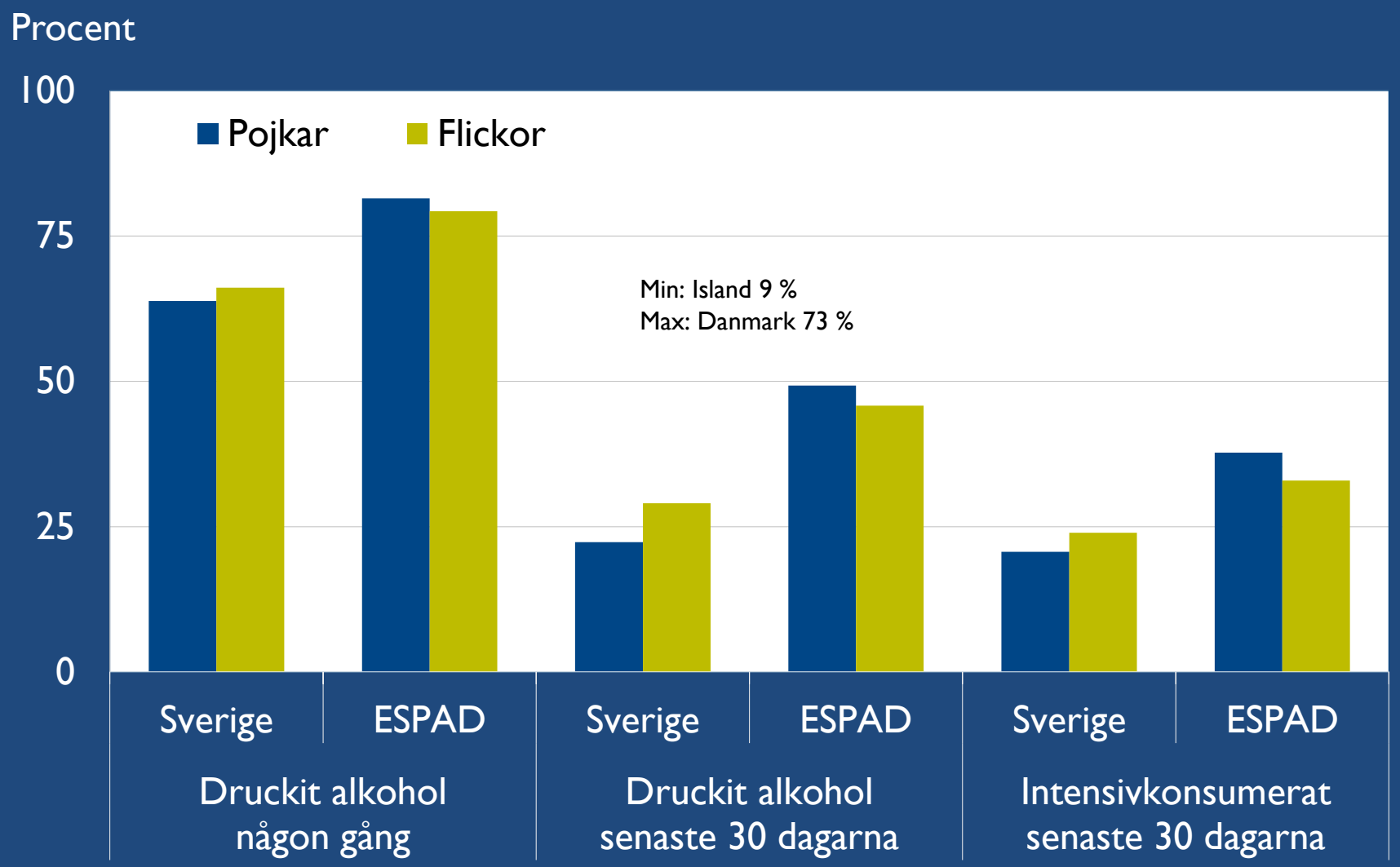

Källa: CAN

Andelen elever som druckit alkohol senaste 30 dagarna i Sverige, övriga Norden samt i ESPAD totalt. 1995–2015.

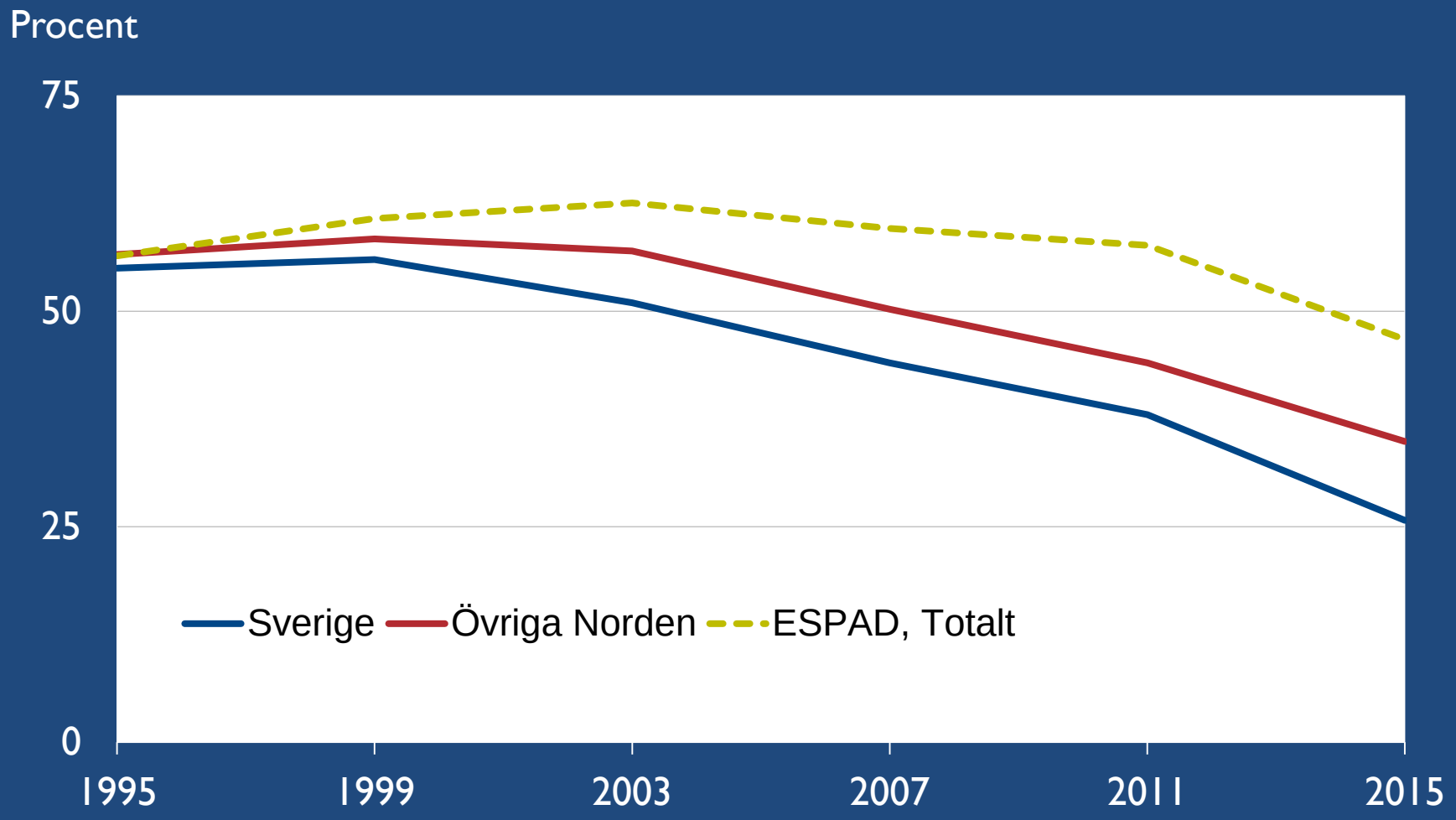

Källa: CAN

Tobak

- Hur många röker/snusar överhuvudtaget?
- Total tobakskonsumtionen?
- Europajämförelse

Andelen rökare i årskurs 9 och i gymnasiets år 2. 1997–2016.

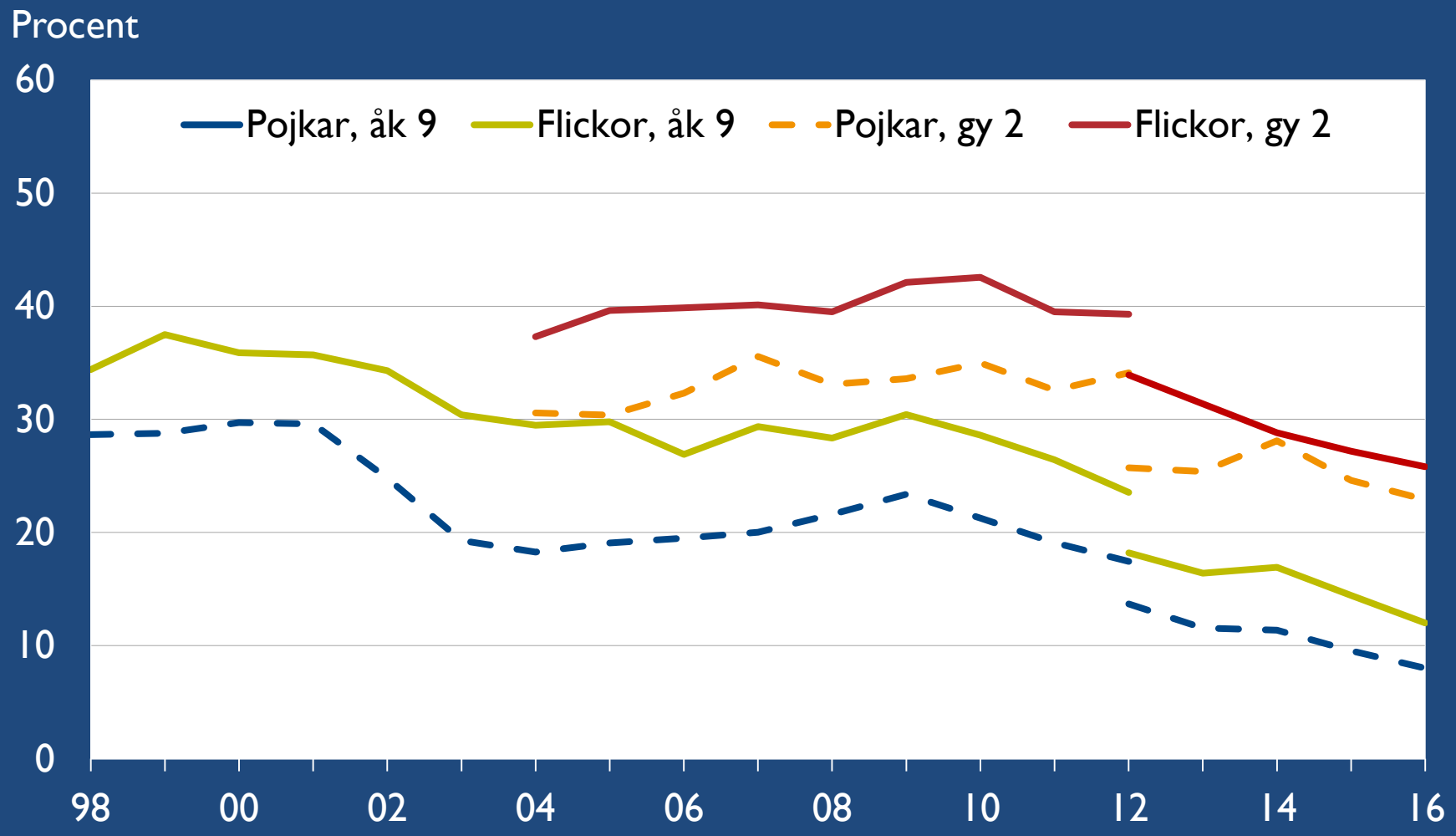

Källa: CAN

Andelen snusare i årskurs 9 och i gymnasiets år 2. 1997–2016.

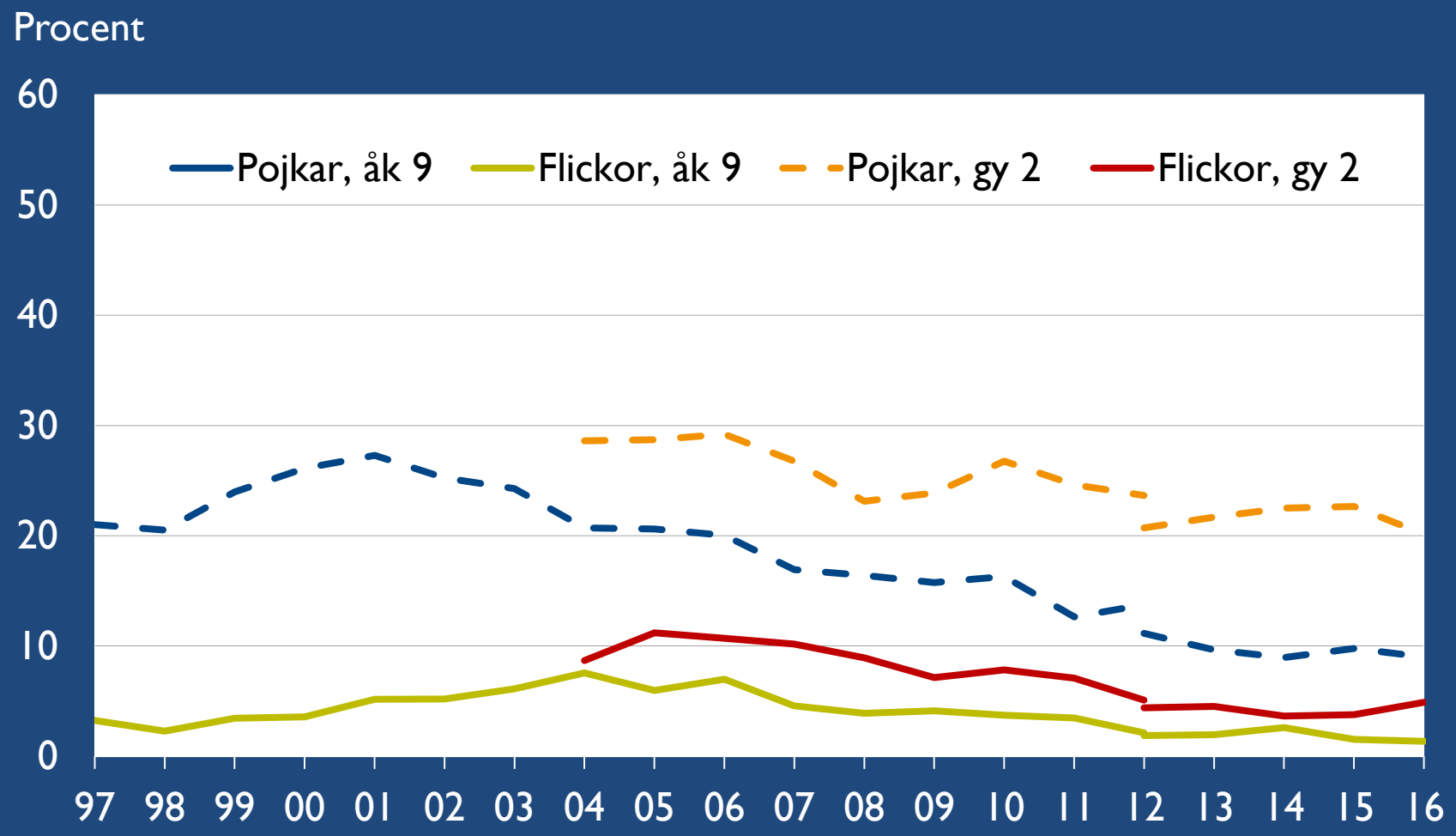

Källa: CAN

Total tobakskonsumtion samt frekvent total tobakskonsumtion i årskurs 9 och gymnasiets år 2. 2000–2016.

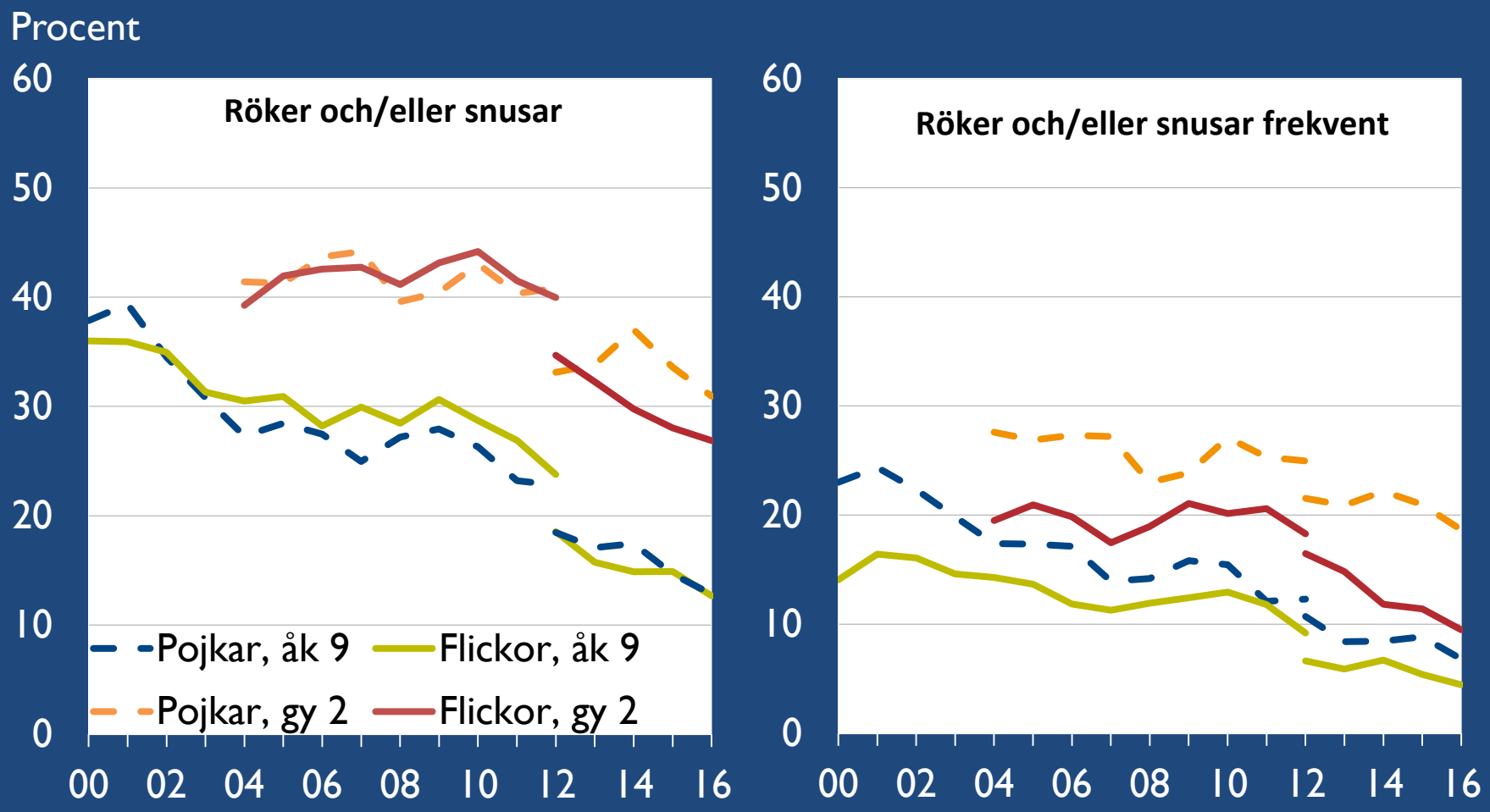

Källa: CAN

Rökvanor bland svenska elever resp. ESPAD-elever. 2015.

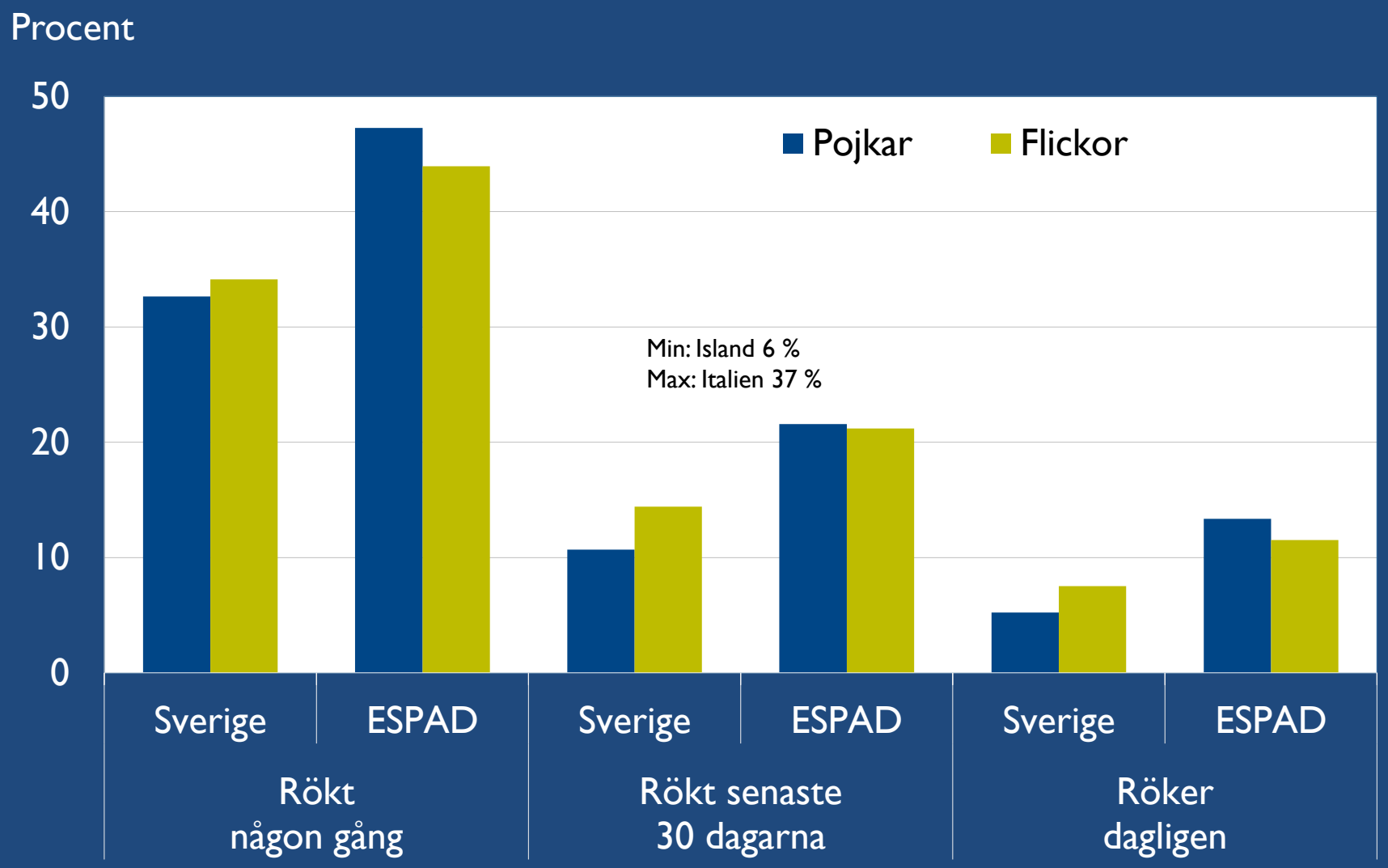

Källa: CAN

Elever som rökt cigaretter senaste 30 dagarna i Sverige, övriga Norden, samt i ESPAD totalt. 1995–2015.

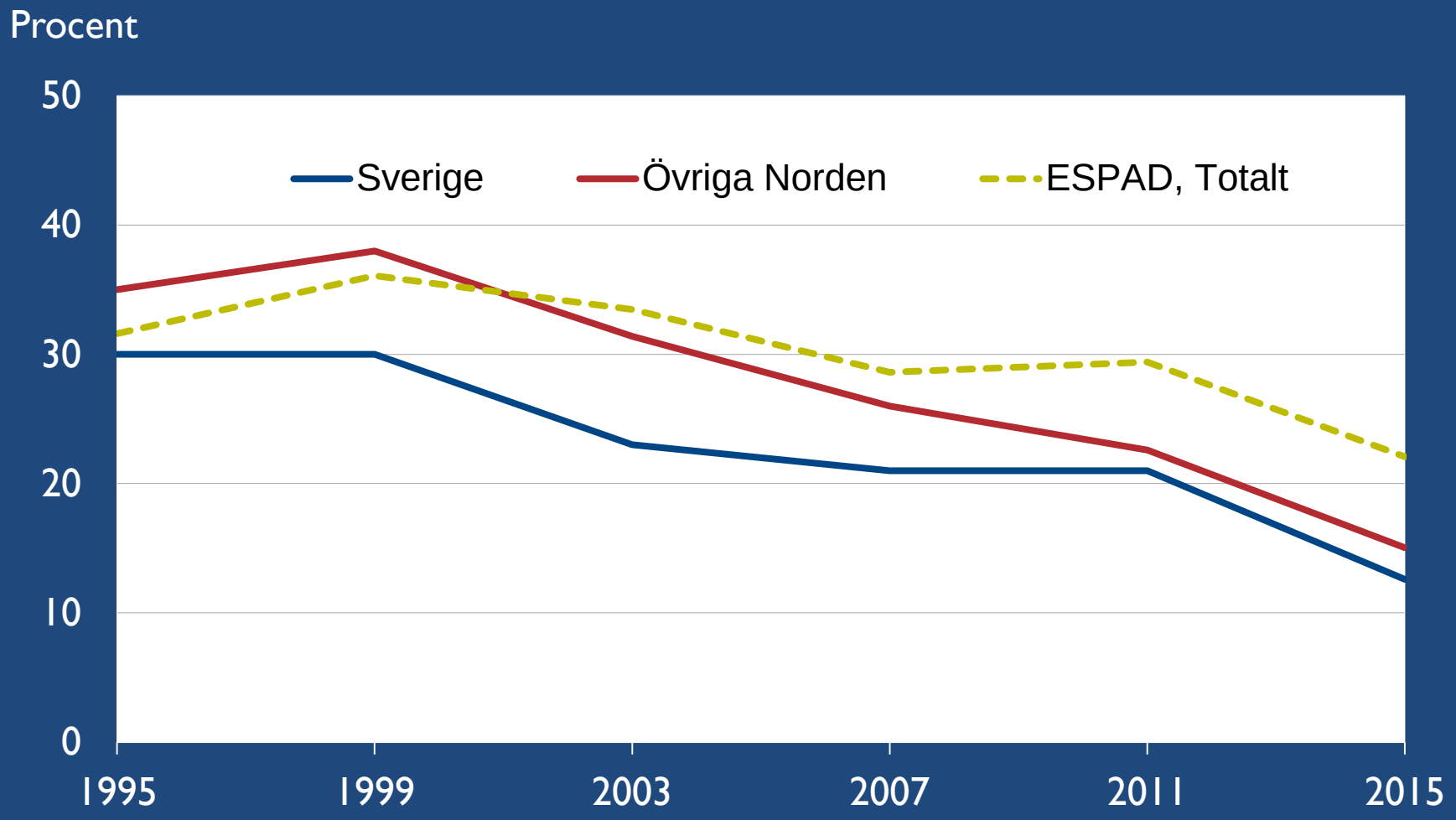

Källa: CAN

Narkotika

- Hur stor andel har använt narkotika någonsin?
- Senaste 30 dagarna?
- Använt cannabis fler än 20 ggr?
- Europajämförelse

Elever som någon gång använt narkotika. 1971–2016.

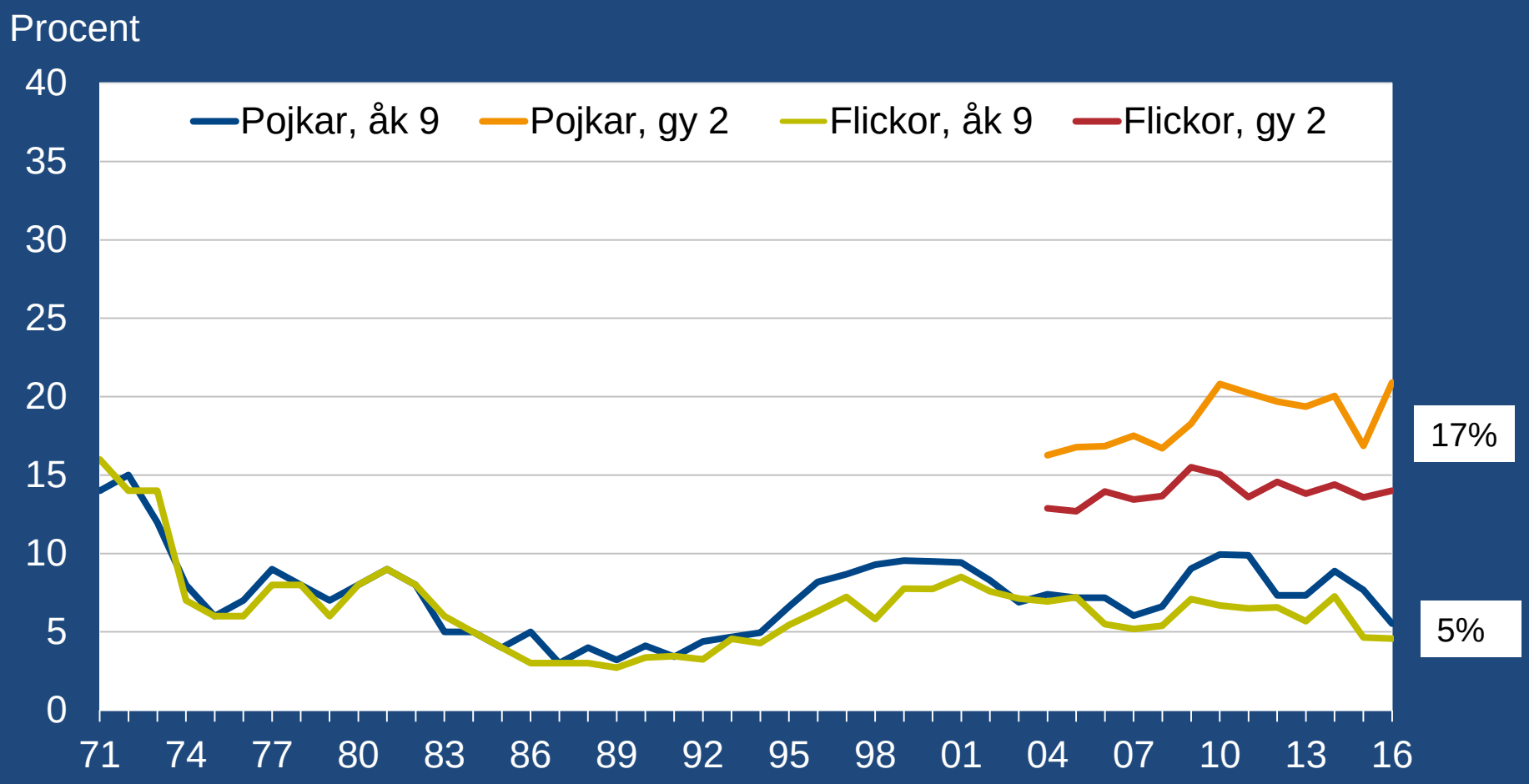

Källa: CAN

Elever som använt narkotika de senaste 30 dagarna. 1997-2016

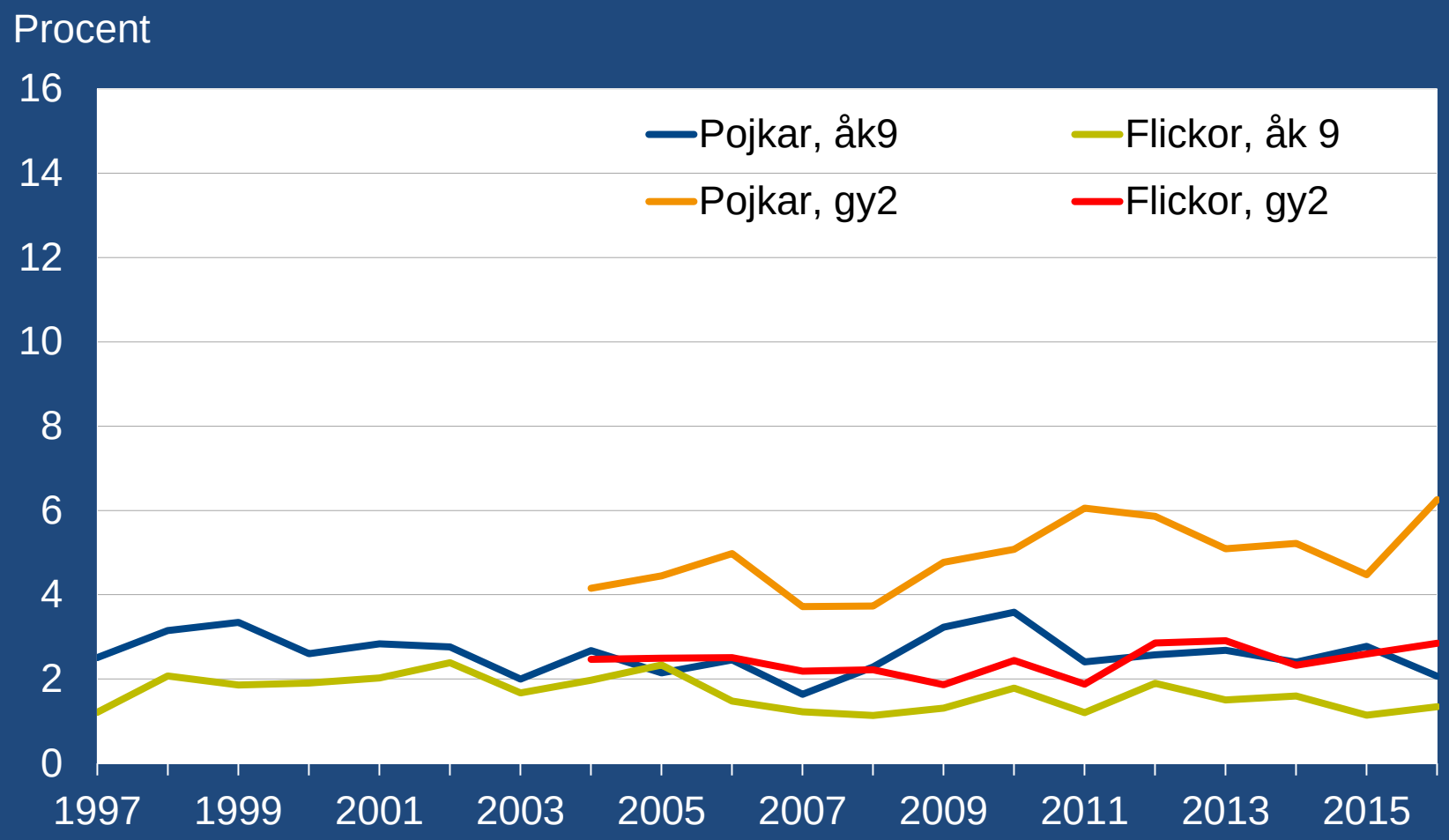

C·A·N

Källa: CAN

Elever som använt cannabis fler än 20 ggr. 1997-2016.

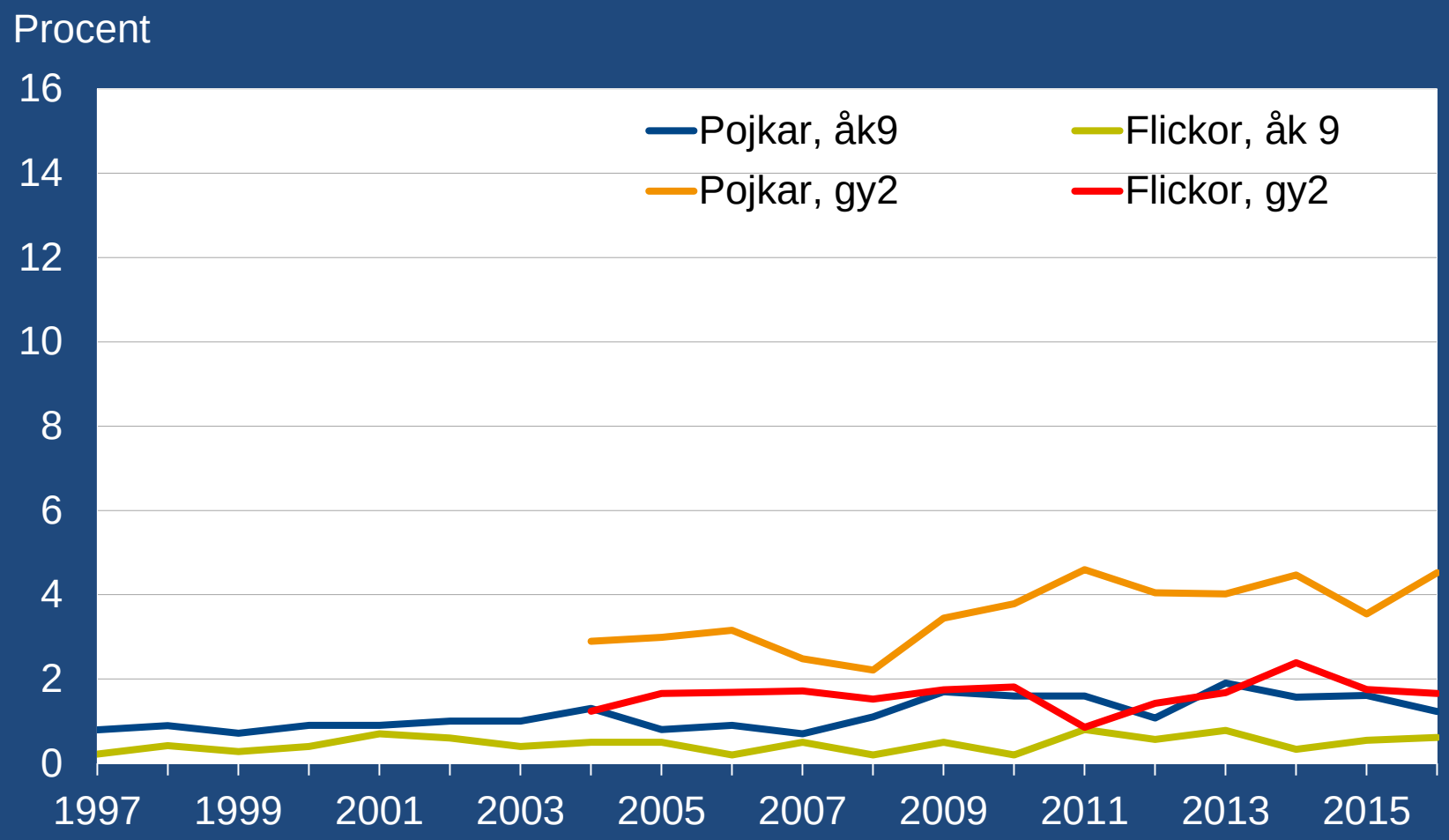

C·A·N

Källa: CAN

Cannabisvanor bland svenska elever resp. ESPAD-elever. 2015

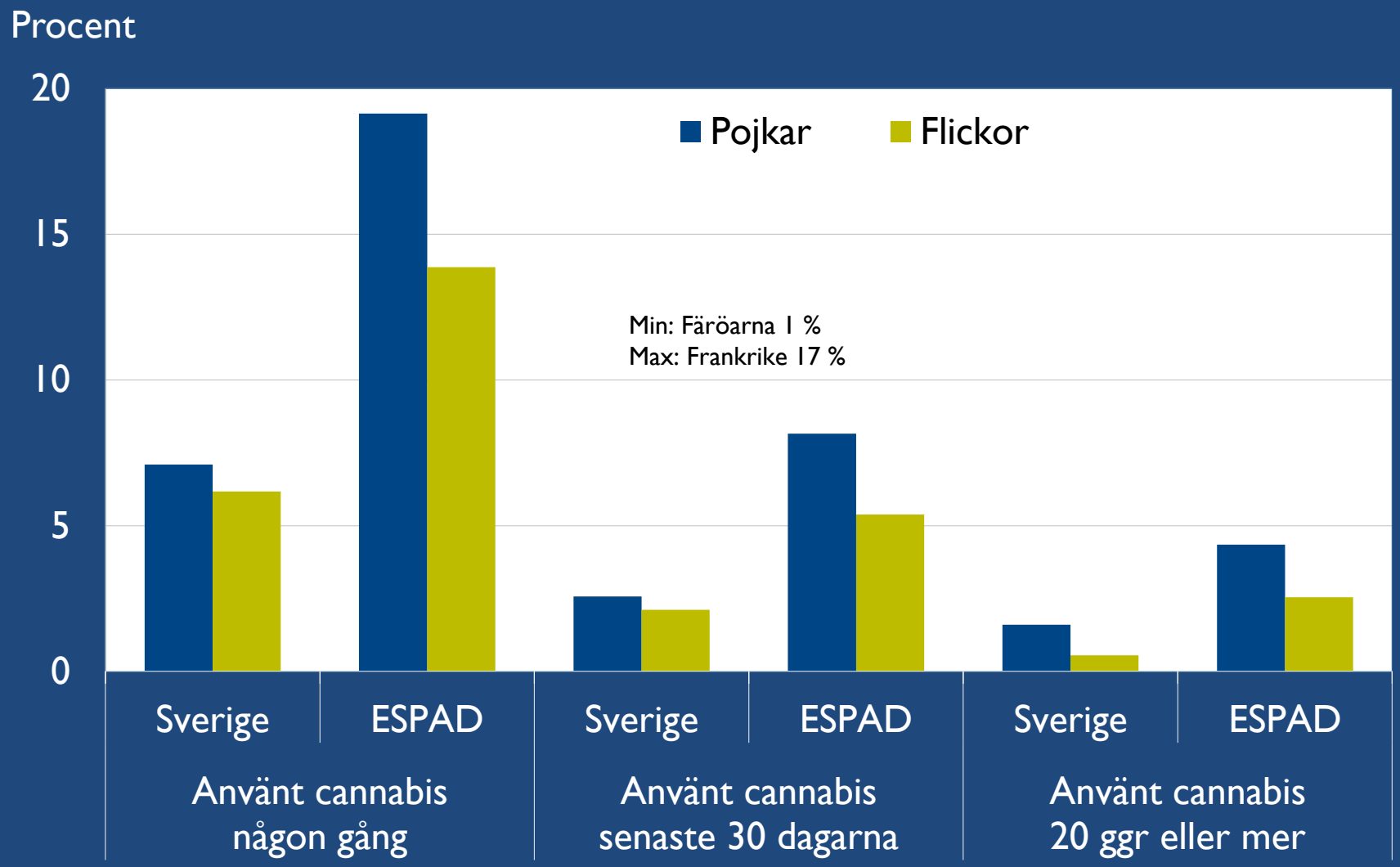

C·A·N

Elever som använt cannabis senaste 30 dagarna i Sverige, övriga Norden samt i ESPAD totalt. 1995–2015.

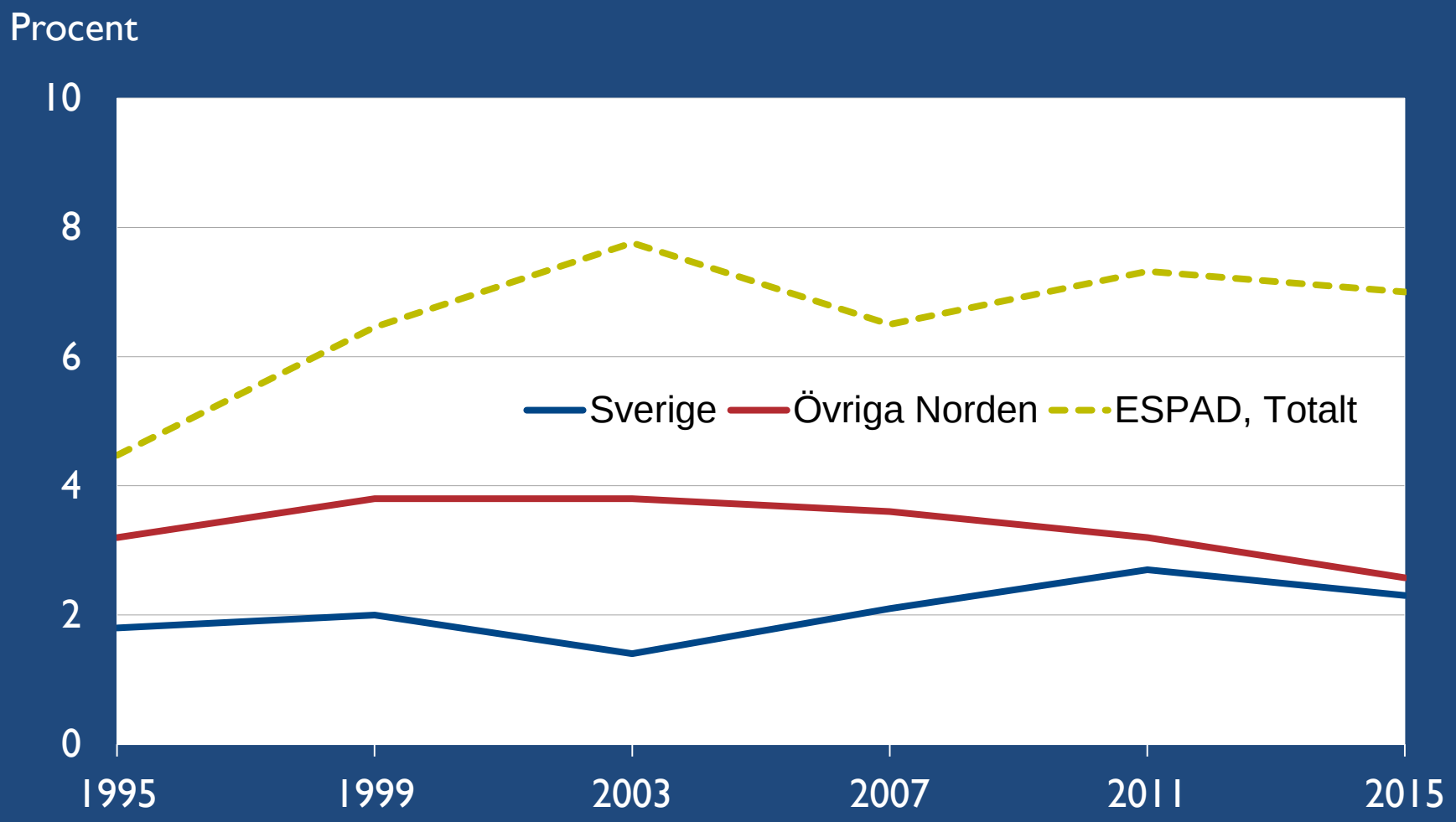

Källa: CAN

Alkohol:

•Fortsatt låga nivåer och fortsatt nedgång på flera mått

•36% av pojkarna i åk9 druckit alkohol ↘

•Lägre andelar bland svenska ungdomar jmf med i Europa

Tobak:

•Sjunkande trend total tobakskonsumtion

•Andelen rökare ↘ sjunkit

•Andelen snusare → oförändrat

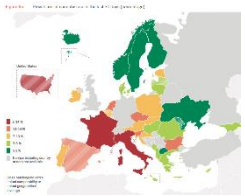

•Mindre andel i Sverige som röker jämfört med i Europa

Narkotika:

- Sjunkit, ↘ ökat, ↗ oförändrat →

✓ Flickor – oförändrat & Pojkar i åk9 - sjunkit

✓ Pojkar i gymnasiet – ökat/tillbaka till tidigare nivå

✓ Liten ökning i frekvent cannabisanvändning bland pojkar i gymnasiet

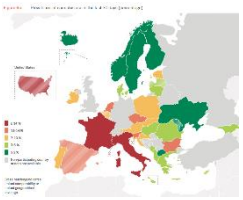

- Lägre andel Cannabiserfarna i Sverige Jämfört med i Europa.

Varför sjunkande ANT-erfarenheter i Sverige?

- Ökad tillgänglighet till sociala interaktionsformer?
- Mer tid i hemmet?
- Restriktivare föräldrar?
- Allt yngre ungdomar?
- Ökad disciplinering?
- Preventivt arbete?

Självrapporterade alkoholrelaterade problem

a) Råkat i gräl
b) Råkat i slagsmål
c) Råkat ut för olycka eller skadats
d) Medvetet skadat dig själv
e) Medvetet skadat någon annan
f) Blivit utsatt för våld
g) Tappat pengar eller andra värdesaker
h) Förstört saker eller kläder
i) Fått problem med förhållandet till föräldrar
j) Fått problem med förhållandet till vänner
k) Haft sex du ångrat dagen efter
l) Blivit bestulen eller rånad
m) Råkat i bråk med polisen
n) Behövt uppsöka sjukhus eller akutmottagning
o) Kört moped, bil eller annat motorfordon
p) Åkt moped, bil eller annat motorfordon med berusad förare
q) Simmat på djupt vatten
r) Blivit fotad/filmad i en pinsam eller kränkande situation

Problemindex. 2000–2016.

År 2000 är basår för årskurs 9 och 2004 är basår för gymnasiets år 2.

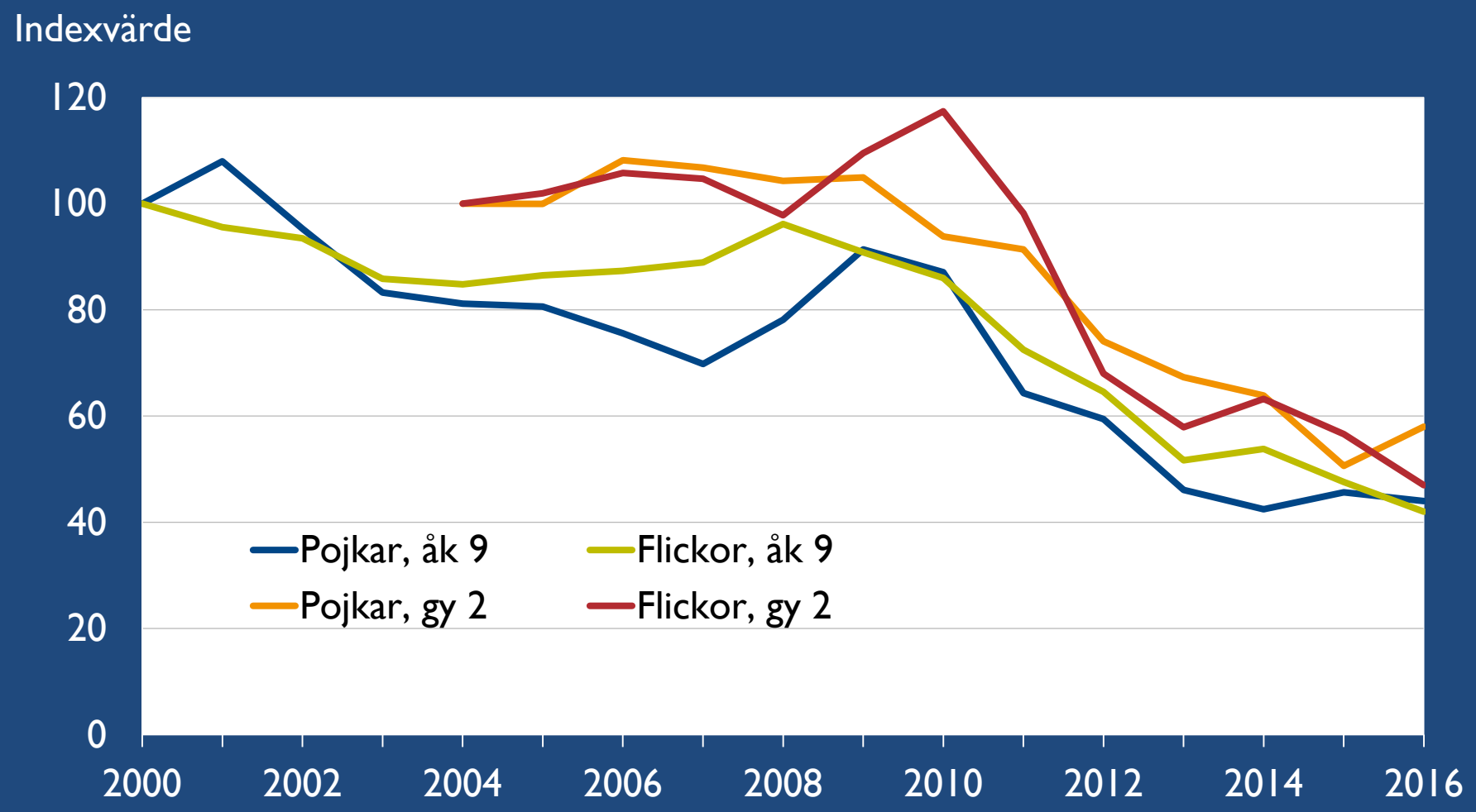

Källa: CAN

Tillgänglighet
&
Riskuppfattning

Andelen elever som uppgett att de kan få tag på något av följande inom 24 timmar. Årskurs 9.

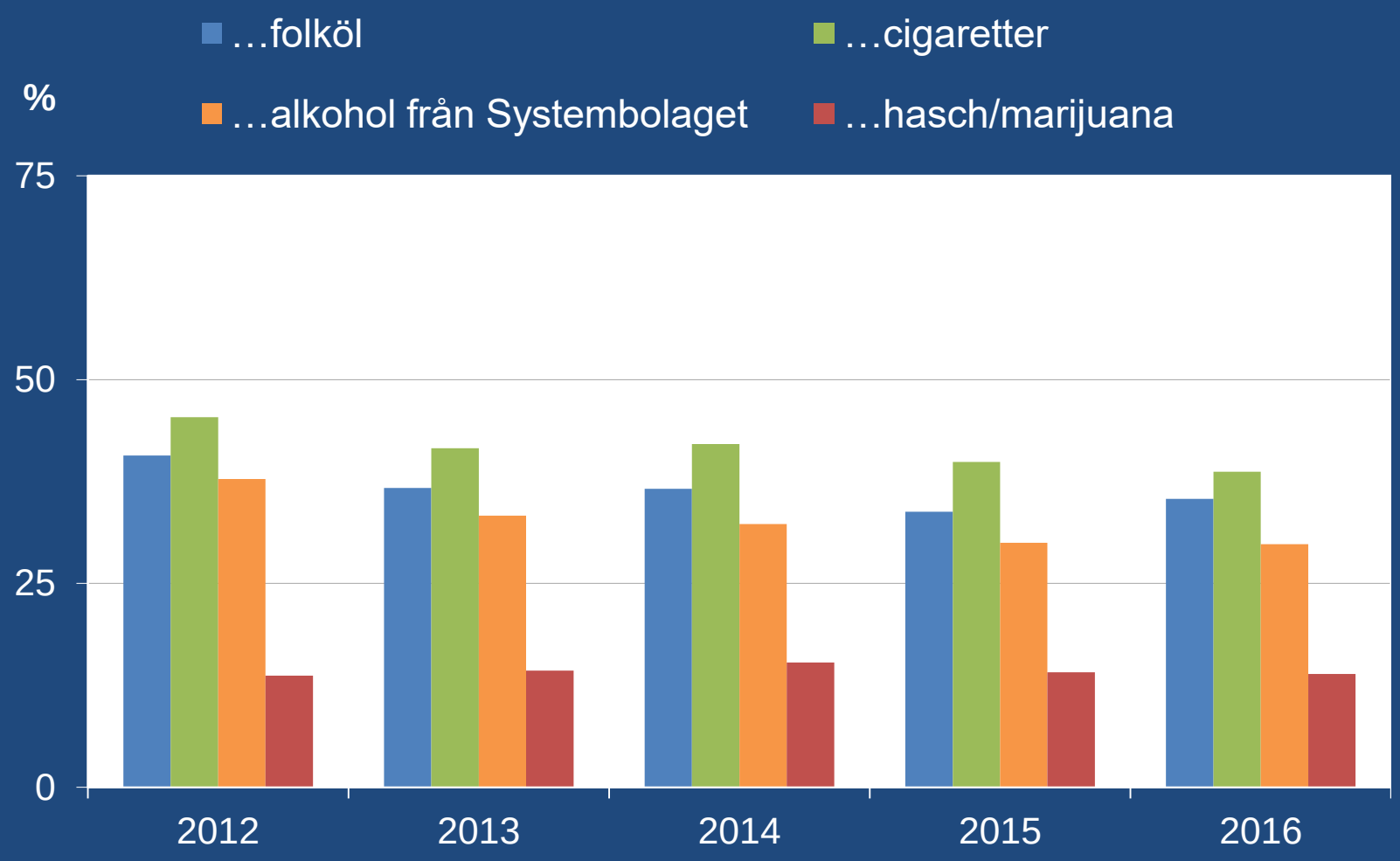

Källa: CAN

Andelen elever som uppgett att de kan få tag på något av följande inom 24 timmar. Gymnasiet år 2

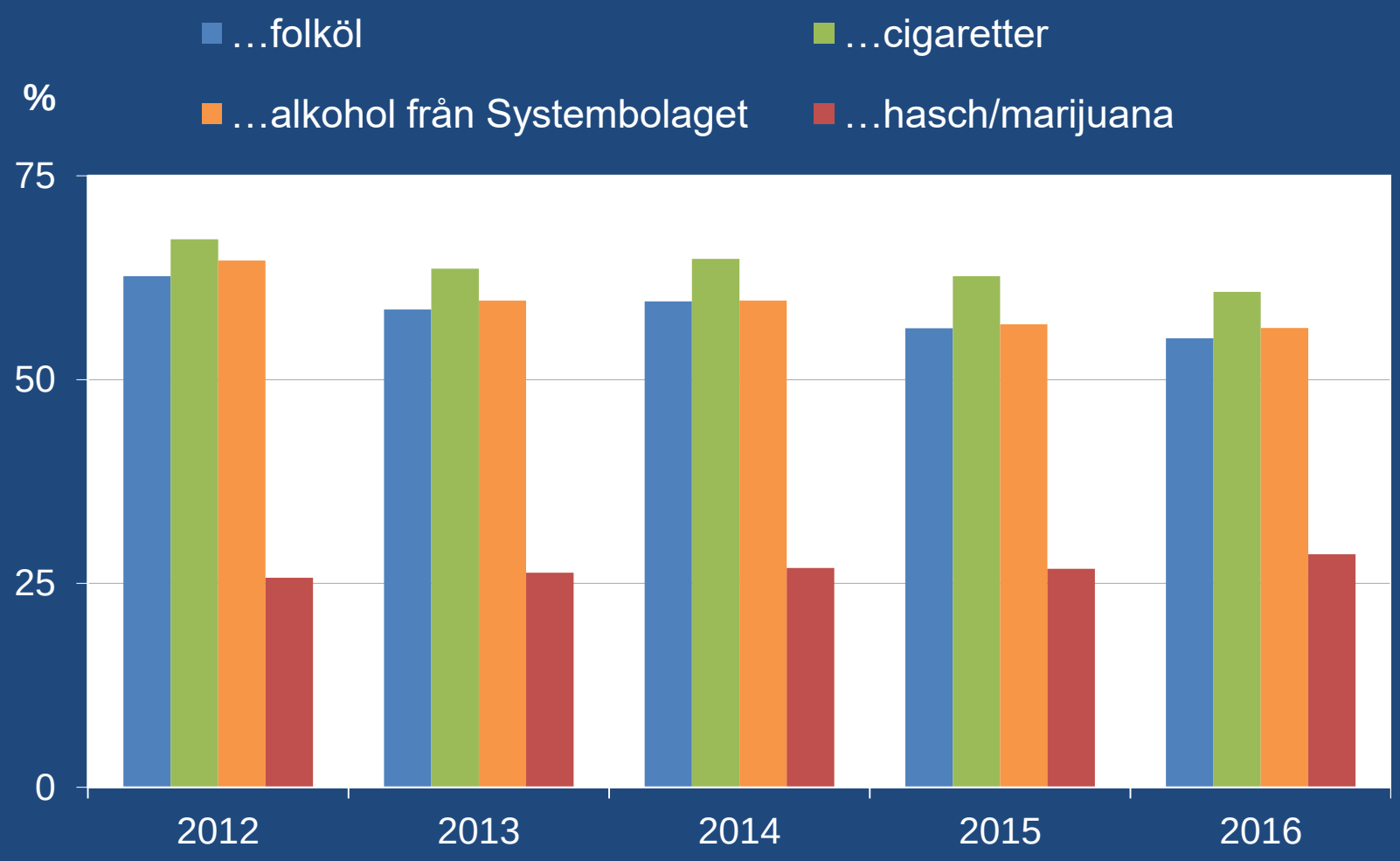

Källa: CAN

Andelen elever som anser att det är måttlig till stor risk att ta skada om man… (Årskurs 9)

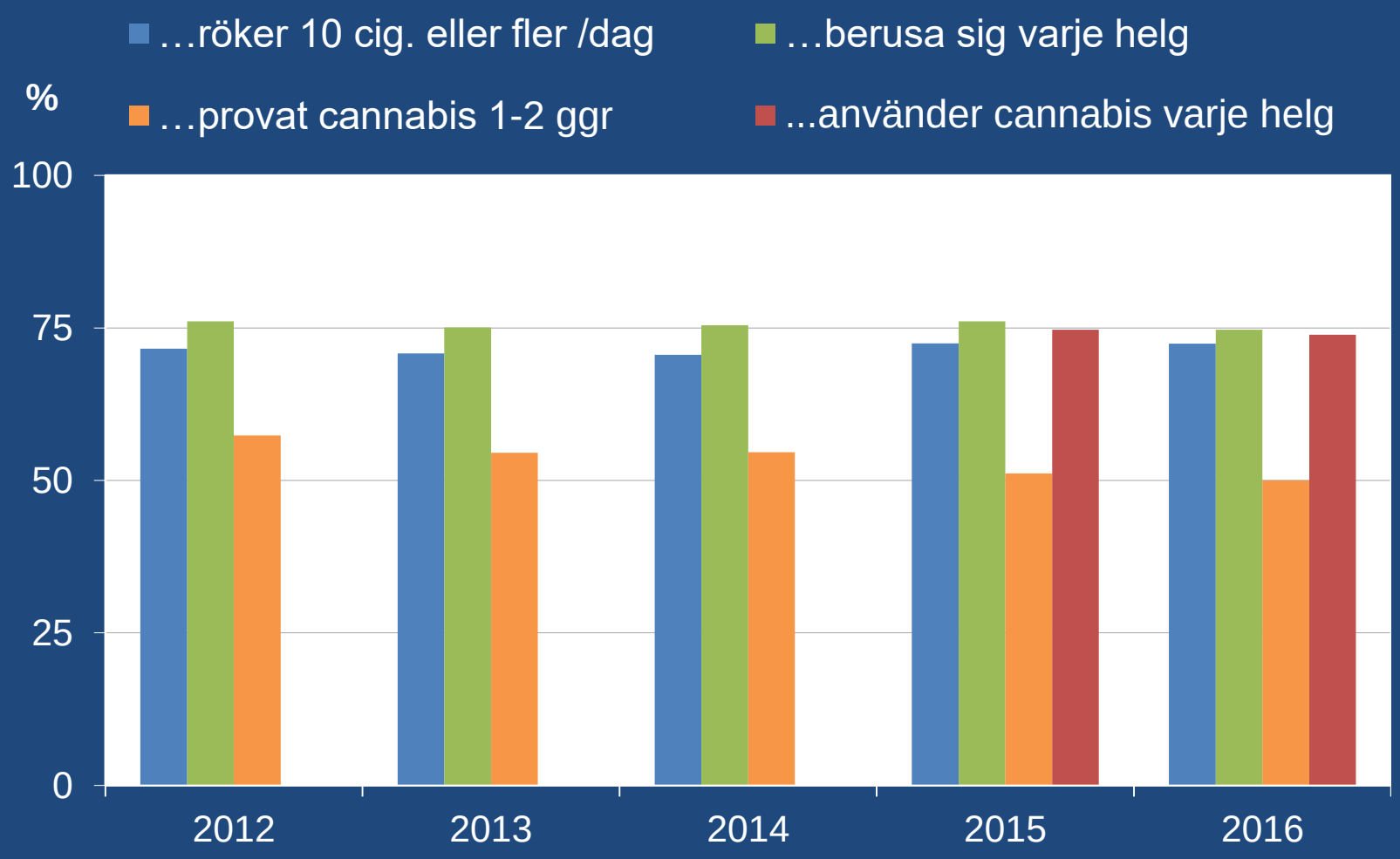

Källa: CAN

Andelen elever som anser att det är måttlig till stor risk att ta skada om man… (gymnasiet år 2).

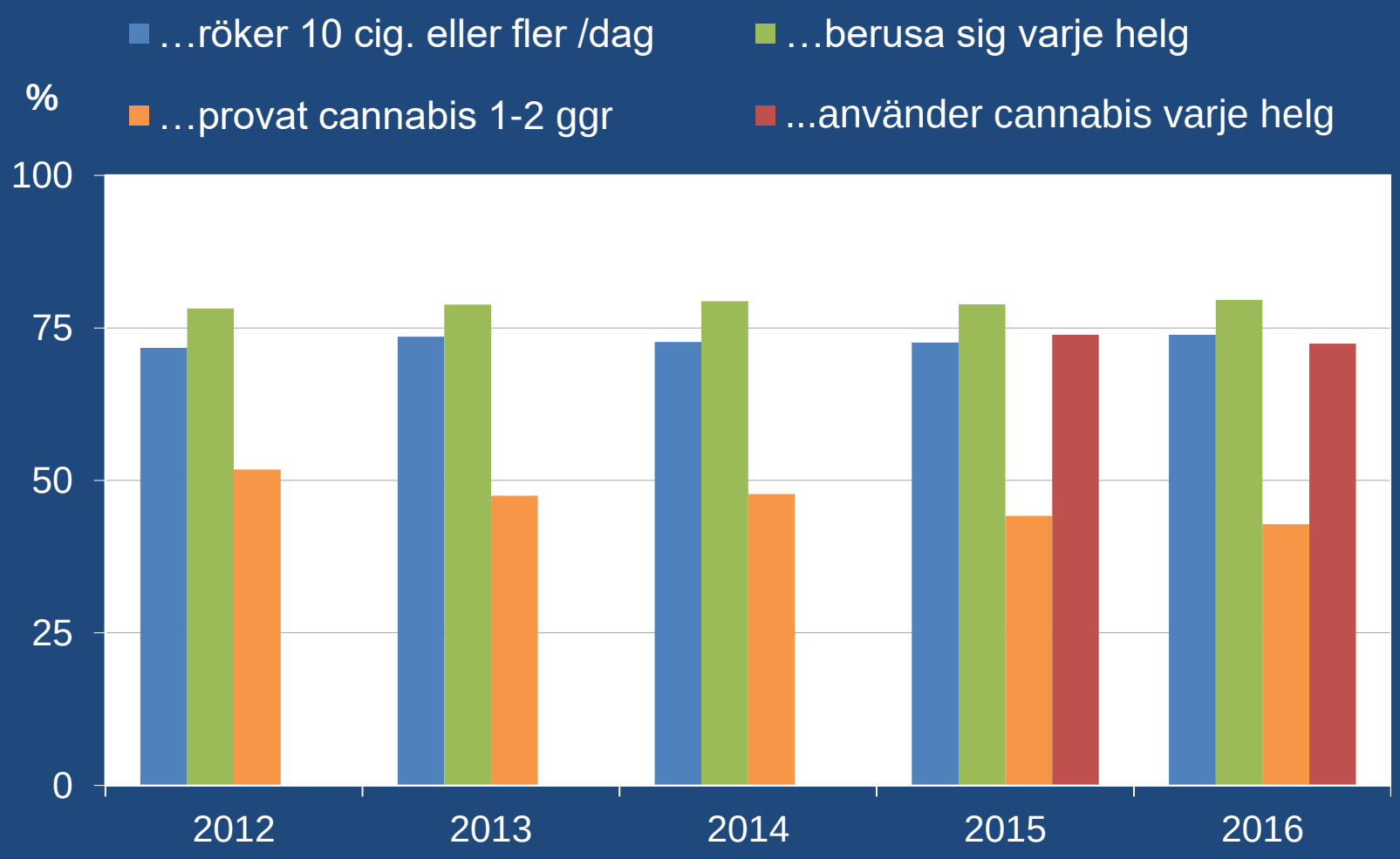

Källa: CAN

Cigaretter är lättast att få tag – Cannabis svårast

Frekvent användning av cigaretter, alkohol & cannabis förknippar de flesta med stor risk

Cannabis - Gör skillnad på att prova och regelbunden användning

Självskattad hälsa

- Sig själv
- Sin hälsa
- Sin familjs ekonomiska situation

Hur nöjd är du vanligtvis med...

Markera en ruta på varje delfråga.

	Mycket nöjd	Nöjd	Varken nöjd eller missnöjd	Miss-nöjd	Mycket missnöjd
a) ...din familjs ekonomiska situation?	☐	☐	☐	☐	☐
b) ...din hälsa?	☐	☐	☐	☐	☐
c) ...dig själv?	☐	☐	☐	☐	☐

Elever som var nöjda eller missnöjda med sig själva, sin hälsa eller sin familjs ekonomiska situation. 2016.

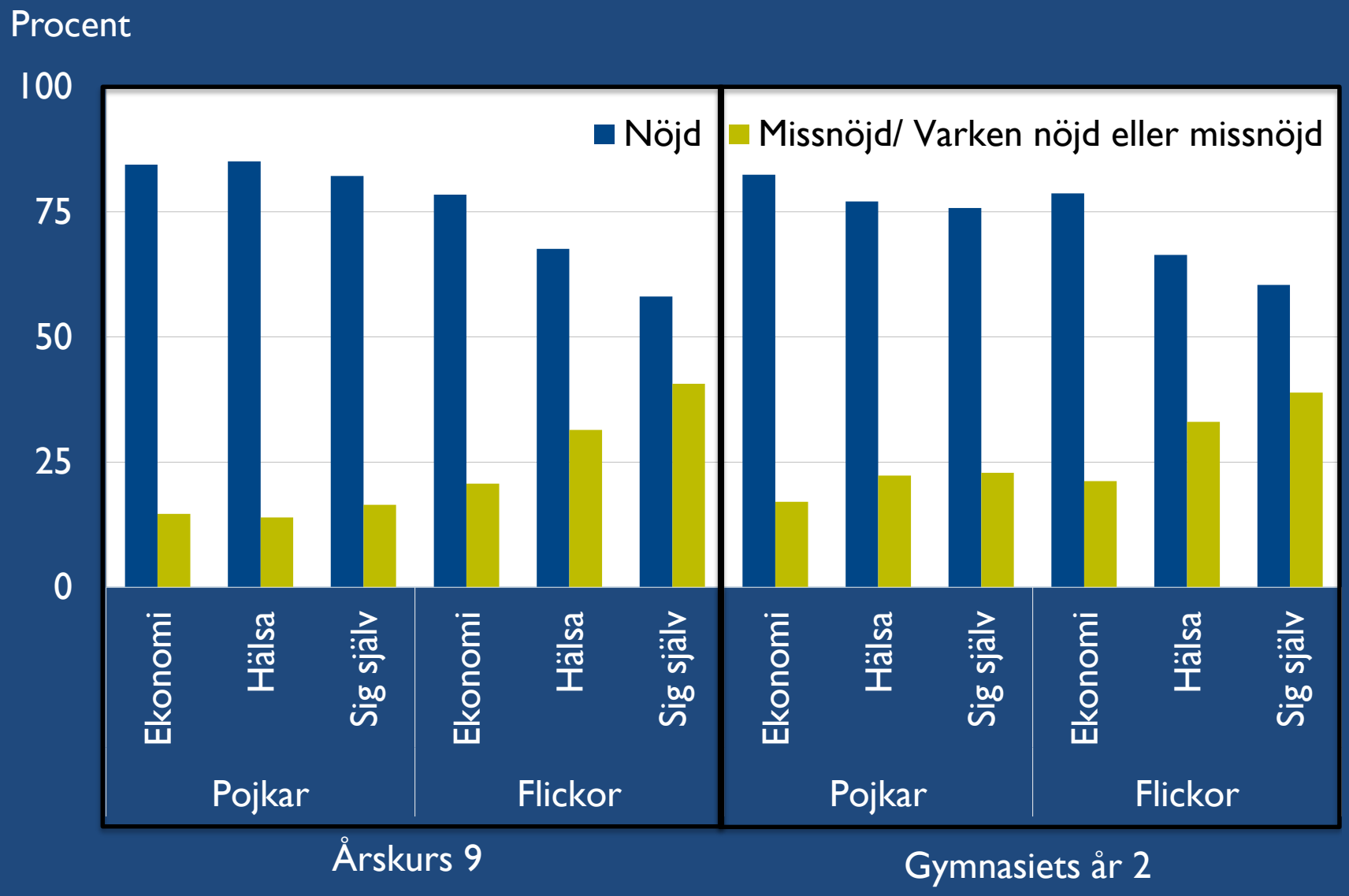

Källa: CAN

Tabell P. Andelen alkoholkonsumenter [a)] samt riskkonsumenter [b)] fördelat på uppfattning om hur nöjda eleverna är med sig själva, sin hälsa och sin familjs ekonomiska situation. Årskurs 9 och gymnasiets år 2. 2016. [c)]

	Hur nöjd är du vanligtvis med dig själv?				Hur nöjd är du vanligtvis med din hälsa?				Hur nöjd är du vanligtvis med din familjs ekonomiska situation?			
	Nöjd		Missnöjd		Nöjd		Missnöjd		Nöjd		Missnöjd	
Årskurs 9	Pojkar n=1923	Flickor n=1355	Pojkar n=390	Flickor n=960	Pojkar n=1988	Flickor n=1576	Pojkar n=331	Flickor n=744	Pojkar n=1970	Flickor n=1825	Pojkar n=353	Flickor n=501
Alkoholkonsument												
Nej	**64**	**61**	**55**	**46**	**64**	**59**	**56**	**46**	64	**57**	58	**47**
Ja	**35**	**38**	**43**	**53**	**35**	**40**	**42**	**53**	35	**42**	40	**52**
Riskkonsumerat												
Nej	91	**92**	91	**88**	91	**92**	91	**87**	91	91	88	89
Ja	9	**7**	8	**11**	9	**8**	9	**12**	8	8	11	11
Gymnasiets år 2	Pojkar n=1432	Flickor n=1258	Pojkar n=419	Flickor n=838	Pojkar n=1454	Flickor n=1394	Pojkar n=411	Flickor n=705	Pojkar n=1545	Flickor n=1662	Pojkar n=323	Flickor n=445
Alkoholkonsument												
Nej	27	**26**	23	**20**	27	25	25	21	27	24	23	22
Ja	72	**74**	76	**79**	72	74	75	79	72	75	77	78
Riskkonsumerat												
Nej	72	**78**	72	**74**	72	**79**	69	**71**	72	77	72	75
Ja	28	**21**	28	**26**	27	**20**	30	**28**	28	22	28	25

a) Elever som druckit alkohol de senaste 12 månaderna.
b) För att definieras som riskkonsument har eleven antingen högkonsumerat dvs. druckit minst 9 standardglas (för flickor) eller 14 standardglas (för pojkar) i veckan och/eller intensivkonsumerat minst en gång i månaden. Med intensivkonsumtion avses här dryckestillfällen med stora mängder alkohol motsvarande minst en flaska vin (eller ungefärlig motsvarande mängd ren alkohol i andra drycker) vid ett och samma tillfälle.
c) Fet stil innebär en statistisk säkerställd skillnad mellan grupperna nöjd och missnöjd inom respektive fråga ($p<0.05$).

Tabell Q. Andelen som röker [a)] samt snusar [b)] fördelat på uppfattning om hur nöjda eleverna är med sig själva, sin hälsa och sin familjs ekonomiska situation. Årskurs 9 och gymnasiets år 2. 2016. [c)]

	Hur nöjd är du vanligtvis med dig själv?				Hur nöjd är du vanligtvis med din hälsa?				Hur nöjd är du vanligtvis med din familjs ekonomiska situation?			
	Nöjd		Missnöjd		Nöjd		Missnöjd		Nöjd		Missnöjd	
Årskurs 9	Pojkar n=1923	Flickor n=1355	Pojkar n=390	Flickor n=960	Pojkar n=1988	Flickor n=1576	Pojkar n=331	Flickor n=744	Pojkar n=1970	Flickor n=1825	Pojkar n=353	Flickor n=501
Röker												
Nej	**91**	**89**	**89**	**83**	**91**	**90**	**89**	**78**	91	**89**	88	**78**
Ja	**7**	**9**	**10**	**17**	**7**	**9**	**10**	**21**	7	**10**	10	**21**
Snusar												
Nej	**90**	**98**	**88**	**97**	90	**98**	87	**97**	90	**98**	87	**97**
Ja	**9**	**1**	**11**	**2**	8	**1**	12	**2**	8	**1**	12	**3**
Gymnasiets år 2	Pojkar n=1432	Flickor n=1258	Pojkar n=419	Flickor n=838	Pojkar n=1454	Flickor n=1394	Pojkar n=411	Flickor n=705	Pojkar n=1545	Flickor n=1662	Pojkar n=323	Flickor n=445
Röker												
Nej	76	**77**	72	**67**	**78**	**78**	**67**	**62**	76	74	73	67
Ja	22	**22**	26	**32**	**20**	**21**	**32**	**36**	22	25	25	31
Snusar												
Nej	78	**95**	77	**93**	78	**95**	74	**92**	78	95	76	91
Ja	20	**4**	20	**6**	19	**4**	21	**7**	20	5	21	6

a) Elever som rökt senaste 12 månaderna och sagt att de fortfarande röker.
b) Elever som snusat senaste 12 månaderna och sagt att de fortfarande snusar.
c) Fet stil innebär en statistisk säkerställd skillnad mellan grupperna nöjd och missnöjd inom respektive fråga ($p<0.05$).

Tabell R. Andelen som någon gång använt narkotika fördelat på uppfattning om hur nöjda eleverna är med sig själva, sin hälsa och sin familjs ekonomiska situation. Årskurs 9 och gymnasiets år 2. 2016. [a)]

	Hur nöjd är du vanligtvis med dig själv?				Hur nöjd är du vanligtvis med din hälsa?				Hur nöjd är du vanligtvis med din familjs ekonomiska situation?			
	Nöjd		Missnöjd		Nöjd		Missnöjd		Nöjd		Missnöjd	
Årskurs 9	Pojkar n=1923	Flickor n=1355	Pojkar n=390	Flickor n=960	Pojkar n=1988	Flickor n=1576	Pojkar n=331	Flickor n=744	Pojkar n=1970	Flickor n=1825	Pojkar n=353	Flickor n=501
Använt narkotika												
Nej	**94**	**95**	**89**	**93**	**94**	**97**	**89**	**90**	**94**	**96**	**89**	**90**
Ja	**5**	**4**	**9**	**6**	**5**	**3**	**9**	**9**	**5**	**3**	**9**	**9**
Gymnasiets år 2	Pojkar n=1432	Flickor n=1258	Pojkar n=419	Flickor n=838	Pojkar n=1454	Flickor n=1394	Pojkar n=411	Flickor n=705	Pojkar n=1545	Flickor n=1662	Pojkar n=323	Flickor n=445
Använt narkotika												
Nej	78	**88**	74	**81**	**79**	**88**	**70**	**78**	**78**	**86**	**73**	**79**
Ja	20	**11**	24	**19**	**19**	**11**	**28**	**21**	**20**	**13**	**30**	**19**

a) Fet stil innebär en statistisk säkerställd skillnad mellan grupperna nöjd och missnöjd inom respektive fråga ($p<0.05$).

Betydligt fler flickor missnöjda med sig själva

Vanligare med erfarenhet av narkotika bland de elever vars självskattade bild av sig själva, sin hälsa och sin familjs ekonomiska situation var negativ

Stämde i viss mån för rökning, samt alkoholkonsumenter i årskurs 9.

Bland flickorna var detta i stor utsträckning även fallet vad gällde att snusa och riskkonsumera alkohol.

Slutligen

- Över tid en sjunkande andel som dricker alkohol och röker
- En minskande andel Europeiska ungdomar dricker alkohol och röker.
- Svenska ungdomar ligger under Europa-genomsnittet i ANT
- Minskande problembörda

Slutligen

- Riskuppfattning har sett till vissa mått mildrats men detta avspeglas inte i konsumtionen
  - ✓ Svårast få tag på cannabis
  - ✓ Förknippar störst risk med att berusa sig varje helg

Slutligen

- De flesta är nöjda med
- ✓ sig själv
- ✓ sin hälsa
- ✓ sin ekonomi

- Erfarenhet av narkotika vanligare bland de elever med en negativ bild av sig själva, sin hälsa och sin familjs ekonomiska situation

Tack för mig!

Siri Thor; siri.thor@can.se

C·A·N CENTRALFÖRBUNDET FÖR ALKOHOL- OCH NARKOTIKAUPPLYSNING

Andelen elever i årskurs 9 som druckit hemtillverkad sprit (”hembränt”) respektive smuggelsprit under de senaste 12 månaderna, efter kön. 1991–2016.

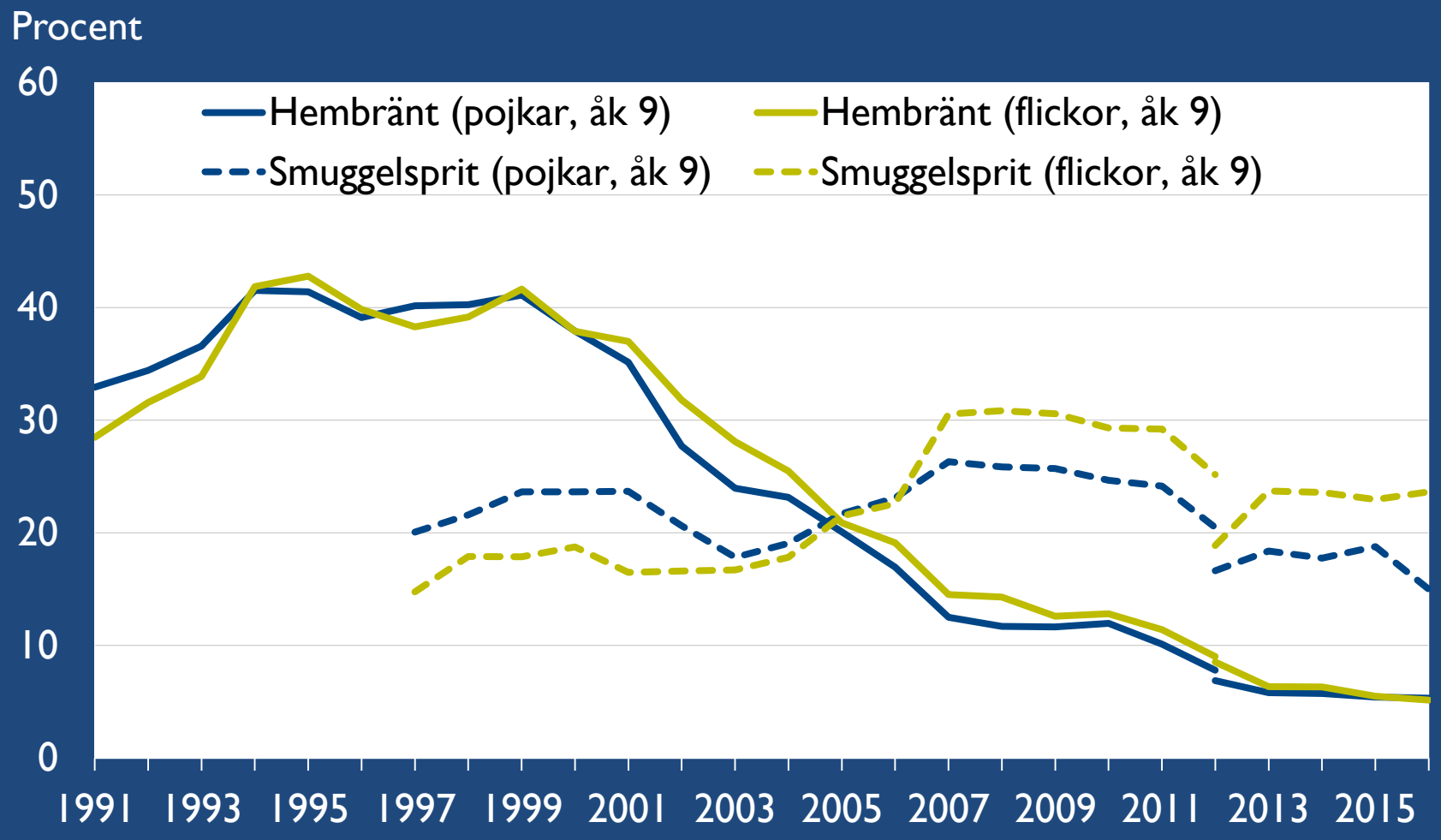

Källa: CAN